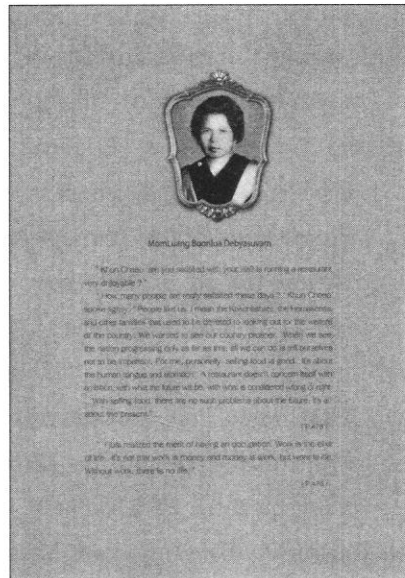
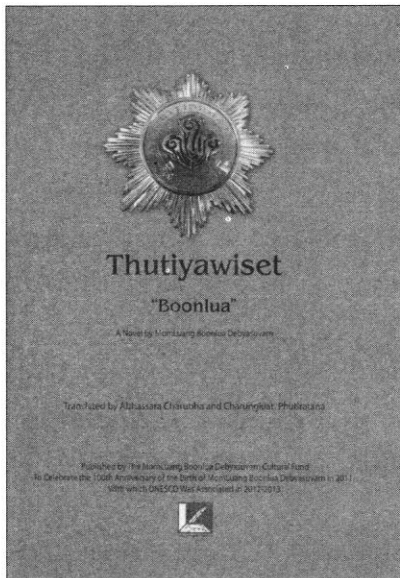

แนะนำหนังสือ

วิชา กงกะนันท์*

Thutiyawiset by "Boonlua"

Translated by Abhassara Charubha and Charungkiat Phutiratana.

Edited by Prof. Wibha Kongkanandana, MomLuang Poonsang Sutabutr and Assoc. Prof. Churairat Laksanasiri. Printed by Silpakorn University Printing House, Nakorn Pathom. Published and Distributed by MomLuang Boonlua Debyasuvarn Cultural Fund at the Faculty of Arts, Silpakorn University, Nakorn Pathom, 2017, 519 pp., 500 Baht.

* ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร., คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ ก.ค.-ธ.ค. (๒๕๖๐) ๒๖๕

Thutiyawiset เป็นนวนิยายเรื่องแรกของ “บุญเหลือ” ที่มีผู้แปล และจัดพิมพ์ เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ

“บุญเหลือ” เป็นนามปากกาของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณใน วาระครบ ๑๐๐ ปีชาตกาลของท่านใน พ.ศ. ๒๕๕๔ ว่าท่านเป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นในด้าน การศึกษา วัฒนธรรม ภาษาและวรรณคดี การส่งเสริมสถานภาพสตรี และการส่งเสริม สันติภาพ และ UNESCO ได้ร่วมเฉลิมฉลองวาระพิเศษของหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ใน โอกาสเดียวกับที่ร่วมเฉลิมฉลองวันสำคัญต่าง ๆ ในโลก เช่นวาระครบ ๓๐๐ ปีชาตกาล ของ Jean-Jacques Rousseau ผู้เป็นบุคคลสำคัญด้านปรัชญา การศึกษา และการประพันธ์ และวาระครบ ๑๕๐ ปีชาตกาลของ Edith Wharton นักประพันธ์สตรีชาวอเมริกัน

หม่อมหลวงบุญเหลือฯ เริ่มเขียน**ทุตียะวิเศษ**ที่จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙ โดยเขียนที่โรงแรมบ้าง บนรถไฟฟ้าบ้าง และจบที่บ้านในจังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ปีเดียวกัน อีกไม่นานหลังจากนั้น **สตรีสาร** ก็ตีพิมพ์นวนิยาย เรื่องนี้ติดต่อกันทุกสัปดาห์จนจบในปีต่อมา และสำนักพิมพ์แพรวพิทยาได้รวมพิมพ์เป็น เล่มครั้งแรก เสร็จในเดือนมีนาคม ๒๕๑๑ ราคาจำหน่ายเล่มละ ๓๙ บาท

ในครั้งนั้น นักเขียน นักวิจารณ์ และบรรณาธิการผู้มีชื่อเสียง คือ ส.ศิวัรักษ์ ได้ เขียนบทวิจารณ์**ทุตียะวิเศษ**ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือรวมงานประพันธ์ของ ส.ศิวัรักษ์ “บุญเหลือ” ได้อ่านบทวิจารณ์นี้ และได้ทราบที่ท่านพอใจ จึงขออนุญาตนำบทวิจารณ์ นั้นทั้งบทที่กลายมาเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์คดีวิจารณ์มาเสนอท่านผู้อ่าน อีกครั้ง โดยเฉพาะท่านผู้อ่านที่ยังไม่ทันได้เกิดใน พ.ศ. ๒๕๑๑

ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของ ส.ศิวัรักษ์ และคณะกรรมการบริหารกองทุน หม่อมหลวงบุญเหลือฯ

“ข้าพเจ้าต้องขอสารภาพว่า ไม่เคยอ่านนวนิยายของ “บุญเหลือ” มาก่อน แม้**ทุตียะวิเศษ** ที่ทยอยลงใน**สตรีสาร**นั้น ก็ได้อ่าน เพิ่งมาได้อ่าน เอาเมื่อรวมพิมพ์เป็นเล่มนี้เอง ถึงใครที่เคยอ่านเป็นตอน ๆ มาแล้ว ข้าพเจ้าก็ ขอแนะนำให้อ่านใหม่ ข้าพเจ้าเองอ่านรวดเดียวจบ ทั้ง ๆ ที่วันนั้น แว่นตา หาย ก็ต้องทนปวดนัยน์ตา เพราะวางไม่ลง นับว่าหนังสือเล่มนี้ดีจริง

สมคำกล่าวอ้าง ที่ว่า “เข้ามาตรฐานนวนิยายที่ดีเยี่ยมของสากล ประเภท เรย์ลิสติก นอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ในฐานะนิยายที่สมบูรณ์ ด้วยศิลปะการประพันธ์แล้วยังได้แบบอย่างสำนวนภาษาไทยทั้งภาษาเขียน และภาษาพูดที่เลิศอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นยังจะได้รู้ถึงกลไกใต้ดำจากตำแหน่ง ผู้น้อย ขึ้นสู่ตำแหน่งผู้ยิ่งใหญ่ ของบุคคลบางคนของไทยยุคใหม่...”

ไทยยุคใหม่ในที่นี้ ย่อมหมายถึงยุคของผู้ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับ สายสะพายจุลจอมเกล้าแล้ว เป็นอันว่าเรื่องนี้ต้องมีอนุสนธิสืบเนื่องมาแต่ ชีวิตของตัวละครคนในเขตปฐมวัย ในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง นับว่าผู้เขียนได้มีส่วนช่วยวางภาพภูมิหลังให้กับประวัติศาสตร์สังคม ในระยะ เวลาสี่สิบปีมานี้เป็นอย่างดี การที่ผู้เขียนเลือกสภาพของชนบทที่เพชรบุรี ให้เป็นที่ตัวเอกของเรื่องเริ่มมีบทบาทนั้น ต้องนับว่าเหมาะสมมาก นับว่าเป็นการ เปิดฉาก “เรื่องแต่งที่เหมือนจริง” อย่างแนบเนียนที่สุด และเป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เขียนได้ใช้ประสบการณ์ส่วนตัว ตลอดจนความรู้เรื่องจากอดีต มาประกอบจินตนาการ ทำให้เหตุการณ์ในปฐมวัยของตัวเอกในเรื่องมีชีวิตชีวา ทั้งยังพาให้ครอบครัวของสามัญชนเกี่ยวโยงมาถึงสกุลของอันธพาลที่ จังหวัดนั้น อันมีส่วนแห่งความจริงที่พาดพิงไปถึงราชสำนักด้วย ตลอดจน ท้องเรื่อง ผู้เขียนได้พรรณนาจิตวิทยา ตลอดจนความเป็นไปของสกุลผู้ดี เก่า ๆ อย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่องภายในของสกุลเอง เช่นการสมรสอยู่ใน หม่วงศ้วนว่านเครือ ความสัมพันธ์ระหว่างลูกเลี้ยงกับแม่เลี้ยง ระหว่าง พี่น้องร่วมและต่างมารดา ตลอดจนลูกพี่ลูกน้องในสกุลที่เป็นเครือกัน ข้อ สำคัญก็คือสกุลนั้น ๆ จำต้องเปลี่ยนแปลงสภาพหลังจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ บ้างก็ปรับตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้จนเกินพอดีไป บ้างก็ยั้งถือชาติถือ สกุลอยู่ บ้างก็ตั้งตัวอยู่นอกกาลสมัยออกมา จะอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมี ประสบการณ์ในด้านนี้อยู่เอง ทั้งยังเป็นคนเจ้าสังเกต และปลงตกตาม พระอนิจลักษณะอย่างพอสมควร จึงพรรณนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นออกมา ได้ จนสามารถทำให้คนวงนอกได้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของ “ผู้ดีแปดสาย แรก” (หรือที่เรียกกันเป็นปากตลาดว่าผู้ดีแปดสาแหรก) ได้อย่างถูกต้อง พอใช้ การเปรียบเทียบสมัยเมื่อสี่สิบห้าปีก่อนกับปัจจุบันนั้น ละคร

ตัวสำคัญได้พูดไว้อย่างน่าฟัง

“นึกขึ้นว่า เมื่อสมัยก่อน แจ่มจะเป็นคนเกลียดข้าราชการหัวเมือง มานั่งเรียรายอยู่ตามพื้นกระดานตามชั้นบันได เราเชิญให้นั่งบนเก้าอี้ละ ไม่ค่อยจะนั่งกันเลย เดียวนี้ก็ไม่เปลี่ยนไปนี่ ไปงานไหนพบคนใหญ่คนโต ก็ยังเห็นคนแทบจะหมอบจะคลาน เหมือนที่เราทำกับเจ้านายแต่ก่อน แต่เดี๋ยวนี้เก้อ ๆ เป็น ๆ เพราะไม่รู้ว่าจะทำไปแล้วถูกหรือผิด แจ่มว่าเมืองไทย เวลานี้เป็นเมืองเก้อ กิดเหมือนกัน ชนดี”

เมื่อญาคูณแจ่มในเรื่องเป็นคนมีอารมณ์ขัน ไม่ถือสาระจากสังคม ปัจจุบันอย่างจริงจังเท่าไรนัก จึงปลงตก ถึงเราผู้อ่านอยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง แต่ก็เห็นจะยาก พร้อมกันนั้นก็ต้องเห็นด้วยกับทัศนะของละคอนตัวนี้ ที่เมืองไทยในรอบกึ่งศตวรรษนี้ มิได้เปลี่ยนสภาพทางสาระสำคัญ เรารักษา ประเพณีเลว ๆ เหลว ๆ ไว้อย่างหนักมือกว่าก่อนมาก ข้าเราไม่รู้กันด้วยว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรชั่ว อะไรดี ก็ได้แต่หลอกตัวเอง สวมหน้ากากเข้าหากัน ดังชีวิตของตัวเอกในเรื่องเป็นเครื่องแสดงอย่างแจ่มชัด เราสมัยนี้อยากเป็นผู้ดีอย่างแต่ก่อน แต่ไม่รักษาวิริยาดีดั่งแต่อย่างท่าน ข้าไม่ยอมเปลี่ยนสภาพ ตามกาลสมัยอีกด้วย จึงต้องแอบมีเมียบ่อย แอบรับสินบน และแอบค้า ของเถื่อน นอกจากนี้ พวกเมีย ๆ ที่พากันไปตั้งสมาคม ยังมีบทบาทอย่างไร ทำลายชีวิตส่วนตัวเพียงไร ละแ่ก่นสารที่แท้จริงของตนเองเพียงไหน ผู้เขียนก็พยายามชี้ไว้สิ้น มิใช่ที่จะต้องเอ่ยถึง “กลไกใต้เต่าจากตำแหน่ง น้อยขึ้นสู่ตำแหน่งผู้ยิ่งใหญ่” ของสามีตัวเอกในเรื่อง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้เขียนเรื่องนี้พยายามสอนคนสมัยใหม่ โดยเฉพาะคนที่มีหน้ามีตาอยู่ใน สังคมที่กำลังหลงระเริงอยู่กับโลกธรรม ให้รู้จักปลงตามพระไตรลักษณ์ วิธี สอนของผู้เขียนแบบผูกเรื่องเป็นนวนิยาย ใช้ฉากจริงทั้งจากอดีตและปัจจุบัน เช่นนี้ ดิฉันนึก การที่ทหารทนพลเรือนไม่ได้ แล้วเข้ามากุมอำนาจด้วยทัศนคติ เช่นไร ผู้เขียนแสดงไว้อย่างน่าฟัง เกรงก็แต่ว่าผู้ที่กำลังมีบุญวาสนาจะหา เวลามาอ่านไม่ได้เท่านั้น ถึงคนที่อ่าน ส่วนมากก็เห็นจะหาได้นำมาคิดถึง ชีวิตตัวเองไม่ ถ้าใครอ่านด้วยความคิดวิจารณ์ญาณชนิดโยนิโสมนสิการ จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากหนังสือเล่มนี้

เมื่อได้ชมมาถึงเพียงนี้แล้ว ก็ขอติบ้าง แต่เชื่อว่าจะมีข้อติฉินที่ทรงรจกัหาไม่ เป็นแต่อยากจะทำว่าวิธีที่ท่านรจกัหา วิธืสามิตัวเอกของเรื่อง ไต่เต้าขึ้นครองอำนาจนั้น ผู้เขียนบรรยายได้ไม่ตีเท่ากับตอนที่พูดถึงสกุลเก่า ๆ ที่ต้องแปรสภาพไป ทั้งละคอนตัวนี้ก็ออกจะเป็นผู้ร้ายเกินไปสักนิด แม้ผู้เขียนจะให้ใบชมว่ารู้จักทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยวิธีที่เรียกเศษเลยเข้า พวกเข้าห่อให้ตนเองก็ตามที่ ตัวภรรยาสิ ผู้เขียนกลับวาดชีวิตให้เราเห็นได้ชัดทั้งบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยใจคอ แต่ก็ออกจะดีเกินไป ทั้งรูปสมบัติ จะขาดก็แต่ได้รับการศึกษาน้อยเกินไปเท่านั้น อนึ่ง การที่เหตุนั้นเกิดขึ้นกับครอบครัวนี้ ถึงขนาดลูกถูกยิงตาย ผัวถูกรัฐประหาร ในคืนเดียวกัน ช้ำยังให้มีพ่อหรือพระเอก (เกริน) มาโทรศัพท์ช่วย ให้หนีไปได้ในระยะกระชั้นชิดนั้นอีก ออกจะทำให้นวนิยายเรื่องนี้ มีบทบาทของละครมากกว่าชีวิตจริงไปสักหน่อย นอกจากนี้ การที่ผู้เขียนเตรียมให้ลูกของเกริน ไว้ได้แต่งงานกับลูกสาวของท่านผู้หญิงตัวเอกของเรื่อง ก็ดี การที่เกรินมาได้แต่งงานกับคุณแจ่มแม่พระของเรื่อง ก็ดี ยิ่งทำให้เรื่องนี้เป็นละคอนชนิดที่สนาฏกรรมมากเกินไป ดูจะเป็นประหนึ่งว่า ผู้เขียนต้องการพิสุจน์พระพุทธรูจะมากกว่า คำนึงถึงชีวิตจริง ที่ตัวโกงมักเสวยอำนาจอยู่นานแสนนาน แม้จนตัวร้ายในเรื่องก็ต้องถูกฆ่าตาย หาใครฆ่าไม่ได้จับให้พี่ชายคุณแจ่มนั้นแลไปฆ่า ยังคนที่ฆ่าลูกชาย “ตัวร้าย” นั้น ก็เป็นการกระทำชนิดจองเวรอีกนั่นเอง ทั้งหมดนี้ทำให้หุติยะวิเศษ หย่อนคุณภาพไป แต่การบรรยายจิตใจของตัวละคร ตลอดจนความเป็นไปของสังคมในปัจจุบันแล้วต้องขอยกให้ว่า ผู้เขียนทำได้อย่างดีเยี่ยม หนังสือเล่มนี้จะคงอยู่ในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย และจะเป็นเครื่องมือของนักประวัติศาสตร์สังคมไทยอย่างแน่นอน”

(ส.ศิริรักษ์ และหนังสือสำหรับผู้หญิง. โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๓, น. ๕๕-๖๑)

ในเวลาอีกประมาณ ๓๓ ปีต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้ริเริ่มให้มีการแปล **หุติยะวิเศษ** ขึ้นโดยผู้แปลมีอาชีฟ ๒ ท่าน คือ คุณอาภัสสรา จารุภา ผู้ได้รับรางวัล “สุนทรราชา” จากสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย และ คุณจรุงเกียรติ ภูติรัตน์ แต่ในที่สุดกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ก็ได้เป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่หุติยะ

วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ ก.ค.-ธ.ค. (๒๕๖๐) ๒๖๙

พิเศษ ฉบับภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๖๐

หม่อมหลวงบุญเหลือฯ เขียนนวนิยายเรื่องนี้ในระหว่างที่ท่านพักฟื้นจากการเจ็บป่วยอย่างรุนแรงทางจิตใจ ซึ่งเริ่มขึ้นในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรองอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา ความเจ็บป่วยนี้เรื้อรังและมีอาการรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าจะได้ย้ายจากบางแสนมาบริหารการใน “ตำแหน่งที่ไม่มีตำแหน่ง” ในกระทรวงศึกษาธิการ จนต้องขอลาออกจากราชการ

ทิวติยะพิเศษ ไม่ได้สะท้อนสาเหตุของความเจ็บป่วยของผู้แต่ง ซึ่งเคยเป็นผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาฯ โดยตรง แต่แฝงอยู่อย่างแนบเนียนในพฤติกรรมของตัวละครซึ่งดูไม่มีใครมีความสำคัญในตอนต้นเรื่อง คือคุณอัน และในทัศนคติของตัวละครสำคัญคนหนึ่ง คือ คุณแจ้ว ที่วิเคราะห์สาเหตุของความคับแค้นใจของคุณอันที่มีมากจนถึงกับถือปืนเข้าไปยิงพลเอกวิฑูร ผู้ที่คุณอันเห็นว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ แล้วก็ไปบอกให้คนไปพาดำรวมาจับตน ทัศนคติของคุณแจ้วที่มีต่อเรื่องนี้ และเรื่องต่าง ๆ โดยมาก ก็คือทัศนคติของผู้แต่งนั่นเอง

“บุญเหลือ” ผสมผสานวัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์การเมืองในช่วงก่อนและหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้วถักทอขึ้นเป็นฉากของเรื่อง ที่ท่านแสดงให้เห็นความหลากหลายของความคิด และพฤติกรรมของคนในประเทศไทย วิวัฒนาการอันซับซ้อนของสังคมไทยในยุคนั้น ทำให้ผู้อ่านที่ตั้งใจอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์เข้าใจเมืองไทย และคนไทยหลายวัย หลายภูมิภาคหลังทางครอบครัว และทางการศึกษา หลายอาชีพ หลายความคิดเห็นมากขึ้น อาจจะเข้าใจตนเองมากขึ้น และน่าจะสามารถยอมรับความแตกต่างได้อย่างมีความสุข

ผู้แต่งเล่าเรื่องชีวิตครอบครัวของสองครอบครัวอย่างละเอียด ครอบครัวหนึ่งคือครอบครัวของคุณแจ้ว ซึ่งมีบิดาเป็นพระยา มีคุณป้าเป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๕ แต่ลาออกไปอยู่ที่เพชรบุรี ท่านเป็นพี่สาวของเจ้าคุณเทศฯ คุณแจ้วเรียนจบมหาวิทยาลัยเคยเป็นครู แต่ลาออกมาทำร้านอาหาร คุณแจ้วมีเพื่อนสนิทชื่อจ้ออัน

อีกครอบครัวหนึ่งคือครอบครัวของจ้ออัน จ้ออันเป็นลูกสาวของหมื่นชำนาญ ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงที่สุดในเมืองเพชร บ้านของจ้ออันคือสถาบันการเรียนการสอนดนตรีไทย จ้ออันเรียนโรงเรียนฝรั่งที่เมืองเพชร จบชั้นมัธยม ๕ เป็นครูอยู่ที่โรงเรียนนั้นไม่นานก็แต่งงานกับร้อยโทวิฑูร

ผู้แต่งค่อย ๆ แสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางความคิด และพฤติกรรมของวิทูรน์ับจากการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศจนถึงสิ้นสุดท้ายในประเทศไทย คืบที่เขาพารภยาน้อยเข้ามาชมสวนในบ้านท่ามกลางแสงจันทร์กระจ่างฟ้า โดยไม่ทราบว่าเป็นระเบียบบ้านเหนือตัวเขาและภยาน้อย ภรรยาหลวงของเขาก็กำลังยืนรออยากจะชมแสงพระจันทร์ร่วมกับเขา

แต่ก็ไม่นาน ยังไม่ทันรุ่งเช้า เขาก็ต้องรีบหนีออกนอกประเทศ และไปเสียชีวิตในต่างแดน

จบเรื่องของพลเอกวิทูร แต่เรื่องหุติยะวิเศษยังไม่จบ เพราะตัวละครที่สำคัญเท่าหรือสำคัญกว่าเขายังมีชีวิตอยู่

“บุญเหลือ” เริ่มต้นนวนิยายนี้ที่ท่านผู้หญิงชอบ ภรรยาของพลเอกวิทูร ผู้แต่งพรรณนาการแต่งตัวของท่านผู้หญิงที่กำลังจะไปร่วมงานฉลองยศอย่างละเอียดประณีต โดยเฉพาะการพรรณนาสร้อยทับทิมสลัเพชรซึ่งเคยเป็นสร้อยพระคอของพระราชวงศ์ชั้นสูงมาก่อน แต่ซึ่งตอนนั้นกำลังประดับอยู่เหนือทรวงอกของท่านผู้หญิงคนใหม่นั้น ผู้แต่งได้ให้ความสำคัญในการพรรณนาอย่างมากเป็นพิเศษ

เรื่องจบลงที่ท่านผู้หญิง หลังจากขาดสามี และขายสร้อยทับทิมนั้นไปให้คนต่างชาติแล้ว กำลังเขียนจดหมายถึงบุตรชายคนเดียวที่เหลืออยู่ ซึ่งขณะนั้นกำลังศึกษาอยู่ในอเมริกา ส่วนบุตรชายคนโตนั้นถูกยิงที่คอหาสน์หูของท่าณบิตา ซึ่งเคยเป็น “ท่านรอง” ของผู้นำประเทศ แต่ต้องลี้ภัยการเมืองในคืนเดียวกันนั้น และไปถูกยิงเสียชีวิตที่ปิ้งในเวลาต่อมา ผู้ที่ยังพลเอกวิทูรคือคุณอ้นดังกล่าแล้ว

คุณอ้นนั้นเป็นนักเรียนนอกรุ่นแรก ๆ เคยรับราชการในตำแหน่งสูงสุดในระบบการปกครองท้องถิ่นคือเป็น “เจ้าเมือง” แต่ถูกพลเอกวิทูรกลั่นแกล้งจนถูกออกจากราชการไม่มีงานทำ คุณแจ้วเห็นว่าการทำให้คุณอ้นต้องออกจากงานคือ การพรากชีวิตไปจากคุณอ้น เพราะคุณแจ้วได้ตระหนักแล้วว่า

“Work is the elixir of life. It's not that work is money and money is work, but work is life. Without work, there is no life.” (476)

ผู้แต่งสร้างตัวละครสำคัญอีก ๑ คน คือ คุณเกริน คุณเกรินเป็นนายทหารยศพลตรี เป็นเพื่อนสนิทของพลเอกวิทูร เป็นญาติและอดีตคู่หมั้นของคุณแจ้ว ทั้งสองคนร่วมมือกันถอนหมั้นที่ผู้ใหญ่จัดการให้ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้แต่งจะให้ทั้งคู่สมัครใจแต่งงาน

กันเมื่ออายุใกล้ ๕๐ ปี เมื่อนวนิยายกำลังจะจบ ผู้อ่านก็รู้สึกได้ตลอดเวลาว่า ความสัมพันธ์ของคุณแจ้วและคุณเกรินซึ่งมีมานานแล้วนั้นมีความหมายเหนือคำว่า “ความรัก” ข้าพเจ้าเคยถามหม่อมหลวงบุญเหลือว่า ทำไมนวนิยายเรื่องนี้จึงมีชื่อว่า “ทุตียะวิเศษ”

ท่านตอบว่า “ทุตีย” แปลว่า “ที่สอง” ส่วน “ทุตียะวิเศษ” แปลว่า “ที่สองพิเศษ” คือไม่ใช่ที่หนึ่ง แต่ก็ไม่ใช่ที่สอง

คำนี้จะหมายถึงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ท่านผู้หญิงฉ้อฉนได้รับพระราชทาน หรือหมายถึงสถานะทางสังคมและการเมืองของพลเอกวิทูรก่อนที่เขาจะถูกเจ้านายกำจัดออกไปให้พ้นจากวงจรอำนาจ หรือหมายถึงบทบาทของคุณแจ้วในนวนิยายนี้ ผู้อ่านแต่ละท่านอาจจะมีคำตอบต่างกัน

กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งตั้งขึ้น ๑ ปี หลังจากอนิจกรรมของหม่อมหลวงบุญเหลือ มีความยินดีอย่างมากที่ได้รับต้นฉบับภาษาอังกฤษจาก คุณอาภัสสรา จารุภา และคุณจรุงเกียรติ ภูติรัตน์

ผู้แปลชั้นครู ทั้งสองท่านนี้สามารถรักษาเสน่ห์ของนวนิยายเรื่อง *ทุตียะวิเศษ* ไว้ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านที่ไม่สันถัดภาษาไทยสามารถเห็นคุณค่าที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.เจตนา นาควัชระ นักวิจารณ์ผู้มีชื่อเสียงในระดับสากลกล่าวโดยสรุปไว้ในบทนำของ *Thutiyawiset* ว่า ความสนุกเพลิดเพลินในการอ่านนวนิยายเรื่องนี้เป็น

“...an enjoyment that engages you intellectually, philosophically and psychologically. “Boonlua” induces you to think along with her, to think beyond, and at times to think against her. Thutiyawiset is an historical and political novel that differs from most Thai novels... (ix)

What makes Thutiyawiset a great literary work is first and foremost its ability to probe the depths of the human heart.” (xii)

ดร.เจตนา นาควัชระ ได้แปลความข้างบนนี้ไว้ดังนี้

“เป็นความมหัศจรรย์ประเภทที่เป็นอาหารทางปัญญา ทางปรัชญา และทางจิตวิทยา “บุญเหลือ” ชวนให้ผู้อ่านติดตามท่าน คิดให้ไกลกว่าท่าน และในบางครั้งคิดแย้งท่าน ทุตียะวิเศษ เป็นนวนิยายประวัติศาสตร์ และนวนิยายการเมืองที่ต่างไปจากนวนิยายไทยส่วนใหญ่...”

“ปัจจัยที่ทำให้ทุติยวิเศษเป็นวรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่ก็คือ ความสามารถที่จะอ่าน
จิตมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง...”

(อ่าน ทุติยวิเศษในปี ๒๕๕๗. “เอกสารประกอบการเสวนา” กว่าจะเป็น
Thutiyawiset. งานรำลึกถึงหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๐)
(หน้า ๑, ๓)

ข้าพเจ้าเชื่อว่าความคิดเห็นของปฐนียาจารย์ด้านวรรณคดีวิจารณ์ทั้งสองท่านที่
ข้าพเจ้านำมาเสนอในบทความนี้จะมีส่วนช่วยให้ท่านอ่านทุติยวิเศษได้สนุก และได้
ประโยชน์มากขึ้น

